

MPHASIS

**Mutual Progress on Homelessness through
Advancing and Strengthening Information Systems**

**Funded by the EUROPEAN COMMISSION
Employment, Social Affairs and Equal Opportunities DG**

National Position Paper

**Poland
(Polish Version)**

December 2008

Research and action of the MPHASIS project are funded by the European Commission - Employment, Social Affairs and Equal Opportunities DG under the employment and social solidarity programme known as PROGRESS (VS/2007/0617 SI2.483181).

Main contractor:
Town and Regional Planning
University of Dundee
Nethergate
Dundee, DD1 4HN
Scotland, United Kingdom

Contact Details:

Bill Edgar: w.m.edgar@dundee.ac.uk
Barbara Illsley: b.m.illsley@dundee.ac.uk
Volker Busch-Geertsema: vbg@giss-ev.de
Matt Harrison: matt.harrison@ris.org.uk
Peter Watson: peter.watson@ris.org.uk

The contents of this report do not necessarily reflect the opinion or position of the European Commission, Directorate-General for Employment, Social Affairs and Equal Opportunities

European Commission

Charakterystyka sytuacji Polski w kontekście badania problematyki bezdomności.

*Materiał przygotowany na potrzeby realizacji projektu MPHASIS
Piotr Olech – koordynator narodowy projektu*

1. Generalny ogłąd

Za udzielanie wsparcia ludziom bezdomnym w Polsce odpowiedzialne są gminy, które każdemu swojemu mieszkańcowi muszą zapewnić wyżywienie, odzież oraz schronienie. W Polsce istnieje 2 478 gmin funkcjonujących w 16 województwach. Gminy w praktyce większość swoich obowiązków zlecają organizacjom pozarządowym. Szacuje się, że w zależności od regionu 70-100% usług w obszarze zapewnienia schronienia realizowane jest przez organizacje pozarządowe. Gminy poprzez kontraktowanie usług obowiązkowych oraz poprzez własne Ośrodki Pomocy Społecznej udzielają wszelkich świadczeń socjalnych osobom bezdomnym. Organizacje pozarządowe w Polsce realizują szerokie spektrum usług związanych ze schronieniem dla ludzi bezdomnych. Prowadzą Ogrzewalnie, Noclegownie, Schroniska, Domy dla Bezdomnych, Hostele i Mieszkania Treningowe. Ponadto realizują całe spektrum innych usług interwencyjnych tj. Jadłodajnie czy Punkty Wydawania Odzieży. Prowadzą programy Streetworkerskie, projekty w obszarze edukacji, aktywizacji zawodowej i mieszkalnictwa.

Dla wsparcia Gmin oraz organizacji pozarządowych w realizacji pomocy ludziom bezdomnym Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej prowadzi od kilku lat tzw. Program Bezdomność, udzielając każdego roku wsparcie finansowe organizacjom pozarządowym. Program podzielony jest na dwie części. Pierwszy komponent – osłonowy, w którym realizowane są projekty z podstawowym i interwencyjnym wsparciem dla osób bezdomnych, drugi komponent – wspierający, w którym realizowane są przedsięwzięcia w zakresie integracji społecznej i profilaktyki.

Pomimo dużej ilości usług skierowanych do osób bezdomnych w Polsce nie wypracowano zintegrowanego systemu informacji o bezdomności na poziomie krajowym. Istnieje w Polsce dotkliwy deficyt danych określających skalę zjawiska zarówno na poziomie regionalnym, jak i narodowym. Dotychczas nie wypracowano mechanizmów i procedur umożliwiających zbieranie danych liczbowych i socjodemograficznych populacji ludzi bezdomnych na terenie całego kraju. Znacznie lepiej jest z określeniem ilości i charakteru usług świadczonych osobom bezdomnym na terenie całego kraju. Istnieje wiele baz danych usług skierowanych do osób bezdomnych prowadzonych zarówno przez podmioty pozarządowe, jak i instytucje sektora publicznego. Brakuje w Polsce także systemu zbierania danych o ludziach zagrożonych bezpośrednio bezdomnością, znajdujących się w sytuacji wykluczenia (biedy) mieszkaniowego.

2. Badanie skali bezdomności na poziomie ogólnopolskim¹

Dane, które dotyczą statystyki bezdomności i zagrożenia bezdomnością na poziomie krajowym pochodzą z kilku źródeł – eksperckich w tym od organizacji pozarządowych, Urzędu Statystycznego, instytucji publicznych, danych Ośrodków Pomocy Społecznej oraz Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Wszystkie powyższe dane mają duży margines błędu, natomiast posiadają potencjał do wzajemnego uzupełniania się i w pewien sposób pokazują skalę zjawiska bezdomności w Polsce.

Spis powszechny

¹ Na podstawie opracowania J. Wygnańskiej – Raport statystyczny 2005 i 2006

Ostatni spis powszechny w Polsce odbył się w 2002 roku. Urzędy Statystyczne w całej Polsce miały za zadanie dotarcie do ludzi doświadczających bezdomności. Niestety podczas spisu powszechnego okazało się, że rachmistrzowie spisowi bez większych problemów dotarli do osób bezdomnych znajdujących się w placówkach dla bezdomnych, natomiast największe problemy mieli z trafieniem do osób bezdomnych w tzw. miejscach niemieszkalnych (na dworcach, w kanałach, na bocznicach kolejowych itp.) W rezultacie tych problemów Główny Urząd Statystyczny nie opublikował danych dotyczących bezdomności. Podczas spisu zarejestrowano 771 obiektów zbiorowego zakwaterowania dla bezdomnych (placówek), w których spisano 13 997 osób zaliczonych do grona stałych mieszkańców. Ponadto zarejestrowano 112 „domów pomocy społecznej dla samotnych kobiet w ciąży lub z małymi dziećmi”, w których spisano 2 271 osób zaliczonych do grona stałych mieszkańców. Spisano także 5 700 zamieszkałych pomieszczeń niebędących mieszkaniami oraz 11 500 zamieszkujących w nich osób.

Spis powszechny z 2002 pokazał jednak dość dokładnie skalę zjawiska związanego z biedą mieszkaniową (wykluczeniem) – czyli bezpośredniego zagrożenia bezdomnością. Okazało się, że aż 35,5% ludności Polski mieszka w złych lub bardzo złych warunkach mieszkaniowych. Polska w 2002 roku miała najniższy wskaźnik liczby mieszkań na 1000 mieszkańców (327). Według spisu powszechnego GUS z 2002 roku 3,2 miliona gospodarstw domowych mieszka niesamodzielnie. 6,5 miliona osób mieszka w substandardowych warunkach (bez kanalizacji; bez wodociągu; budynki stare, w złym stanie technicznym; zbyt mały metraż na osobę). 11,9 miliona Polaków mieszka w warunkach przeludnienia (według standardów europejskich - więcej niż 2 osoby na pokój). W Polsce 70 proc. osób w wieku 18-29 lat mieszka z rodzicami, a co czwarta osoba nigdy się od nich nie wyprowadzi.

Dane Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

Ministerstwo publikuje każdego roku statystyki dla całej pomocy społecznej. Dane niniejsze uzyskiwane są od Ośrodków Pomocy Społecznej we wszystkich gminach w Polsce. W niniejszych raportach znajduje się kilka wskaźników związanych z bezdomnością. Pierwszym z nich jest liczba rodzin i osób, którym z tytułu bezdomności Ośrodki Pomocy Społecznej udzieliły wsparcia. I tak w 2007 roku było to w całej Polsce 27 472 rodzin co przekłada się na 34 235 osoby. Podkreślić należy, że dane niniejsze odzwierciedlają tylko osoby, którym Ośrodki Pomocy Społecznej udzieliły pomocy z tytułu bezdomności. Ministerstwo informuje także, że liczba osób, które otrzymały wsparcie w zakresie zapewnienia schronienia w 2007 roku to 11 145 osób. Kolejnym wskaźnikiem jest liczba noclegowni, schronisk i domów dla bezdomnych funkcjonujących w całej Polsce. Z danych za 2007 rok wynika, że gminy prowadzą w całej Polsce 102 takie placówki natomiast inne podmioty prowadzą tylko 95 placówek o takim charakterze (łącznie 197 placówek). Do powyższych danych należy podchodzić w dystansowany sposób – ponieważ z bardziej wiarygodnych statystyk MPIPS wynika, że w 16 województwach istnieje 616 placówek dla osób bezdomnych. Dane powyższe zbierane są na podstawie papierowych statystyk wypełnianych przez OPS, pomimo wdrażanego we wszystkich gminach systemu elektronicznego POMOST.

Statystyki tzw. Programu Bezdomność

Ministerstwo Pracy i Polityki Społecznej oprócz statystyk ogólnych dla pomocy społecznej, każdego roku publikuje raport z realizacji programu dotacyjnego potocznie nazywanego Bezdomność. Program ten kierowany jest do organizacji pozarządowych, zatem w przeciwieństwie do powyższych, dane te nie pochodzą od instytucji sektora publicznego, choć są przez nie zbierane. Należy podkreślić, że zdecydowanie większa część organizacji korzysta z niniejszego programu. Według raportu z 2007 roku ze wsparcia projektów prowadzonych przez organizacje w ramach programu Bezdomność

skorzystały 83 804 osoby (53 322 mężczyzn, 19 059 kobiet, 11 423 dzieci). Osoby te mogły korzystać z różnego rodzaju wsparcia od działań profilaktycznych poprzez działania interwencyjne i osłonowe po programy wychodzenia z bezdomności. Do niniejszych danych należy podchodzić ostrożnie, dane tutaj zbierane nie są weryfikowane, kilka organizacji może wspierać jednocześnie jedną osobę, a organizacje mogą podawać zawyżone liczby, aby bardziej uzasadnić swoje funkcjonowanie i otrzymywać większe środki finansowe. Dane pochodzą jednocześnie tylko z programu Bezdomność, który nie nakłada obowiązku na organizacjach prowadzenia rejestrów klientów.

Ekspertskie szacunki wielkości populacji bezdomnych

„Brak badań o zasięgu krajowym oraz brak systemów agregowania danych jest przyczyną dużej popularności ‘szacunków eksperckich’. Ich źródłem są zazwyczaj działacze organizacji zaangażowanych od lat w pracę na rzecz tej grupy. Są to ludzie z ogromnym doświadczeniem praktycznym, którzy przyciskani do muru, uśiłowują w oparciu o wiedzę czerpaną z codziennej pracy zaspokoić zainteresowanie pytających podając różnego rodzaju estymacje. Estymacje te, to zazwyczaj przedziały liczbowe dość znacznie się między sobą różniące. Padają podczas konferencji, czasem włączane są do dokumentów towarzyszących projektom organizacji w procesie zabiegania o środki finansowe na działalność. Opinie na temat wielkości populacji formułowali uczestnicy konferencji na temat *‘Skali potrzeb osób bezdomnych i poziomu ich zabezpieczenia w Polsce’*, która odbyła się na początku 2006 roku przyciągając zarówno działaczy, jak i urzędników zajmujących się tym problemem. Według nich liczbę osób bezdomnych w Polsce należy szacować na 60-70 tys, jednak ze względu na złożoność zjawiska uzasadnione jest również stosowanie przedziału od 30 do 300 tysięcy osób, jeśli weźmie się pod uwagę tzw. szarą strefę, czyli osoby mieszkające od czasu do czasu u różnych członków rodziny i bezdomne jedynie okresowo.

Bardzo ciekawym przykładem danych szacunkowych jest badanie zrealizowane przez CARITS Kielce.

Badanie ankietowe pracowników socjalnych na reprezentatywnej próbie gmin. W 2005 roku CARITAS Kielecka przeprowadziła badanie ankietowe dotyczące stopnia zaspokojenia potrzeb oraz liczby osób bezdomnych w Polsce. Kwestionariusze zostały rozesłane do pracowników socjalnych zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej w reprezentatywnej próbie gmin. Dobór próby miał charakter warstwowy i obejmował wszystkie województwa oraz gminy z powiatów z dwóch grup: te, w których istnieją usługi dla bezdomnych i te, w których takie usługi nie istnieją. Dla każdego województwa wylosowano po jednym powiecie z każdej kategorii i przebadano pracowników z wszystkich gmin w wybranych powiatach. Całkowita liczebność próby wyniosła 242 gminy z 30 powiatów. Dodatkowo do próby włączono pięć dużych miast. Zdaniem badacza próba jest reprezentatywna dla całej Polski z 6% marginesem błędów. Na potrzeby badania nie przyjęto jednolitej definicji bezdomności – pozostawiono ją uznaniu respondentów.”²

Badanie pracowników socjalnych na reprezentatywnej próbie gmin. Ilość przebadanych gmin.

	Liczba mieszkańców w przebadanych gminach	Liczba osób bezdomnych	Średnia liczba osób bezdomnych w stosunku do 1000 mieszkańców gminy
Do 5 tyś	214 135	135	0,6

² Julia Wygnańska - *Dane statystyczne o bezdomności w Polsce – raport z 2006 roku.*

Powyżej 5 do 10 tyś.	735 827	196	0,3
Powyżej 10 do 15 tyś.	413 871	172	0,4
Powyżej 15 to 50 tyś	676 756	398	0,6
Powyżej 50 to 200 tyś.	905 260	1 452	1,6
200 tyś i więcej	2 280 620	6100	2,7
łącznie	5 226 469	8 453	1,6

łącznie badaniem pokryto teren zamieszkiwany przez ponad 5 milionów mieszkańców – czyli 14% całkowitej populacji Polski. Na tej podstawie realizatorzy badania określili, że liczba osób bezdomnych w Polsce to 62 000 z 6% marginesem błędu (3 700). Pozostałe wyniki badania wskazują na związek między wielkością gminy a skalą bezdomności na jej terenie oraz wielkością systemu pomocy dla tej grupy.

3. Badanie skali bezdomności na poziomie regionalnym, lokalnym i organizacyjnym

Niezależnie od funkcjonujących w wymiarze ogólnopolskim źródeł danych istnieją opracowania umożliwiające określenie skali bezdomności w wymiarze regionu, miasta czy funkcjonującej organizacji.

Najbardziej znanym przykładem badania regionalnego jest socjodemograficzny portret osób bezdomnych realizowany w województwie pomorskim przez Pomorskie Forum na rzecz Wychodzenia z Bezdomności. Badanie to realizowane jest cyklicznie od 2001 roku co dwa lata. Polega ono na jednodniowej akcji liczenia osób bezdomnych oraz realizacji wywiadów umożliwiających uzyskanie najważniejszych danych socjodemograficznych. W liczącym 2 210 tyś mieszkańców województwie pomorskim w 2001 dotarto do 2 144 osób bezdomnych, w 2003 – 2 384 osób, w 2005 do 2 753 osób, a w roku 2007 dotarto do 2 408 osób bezdomnych. Badanie pozwala określić liczbę osób nie tylko w placówkach dla osób bezdomnych, ale także w miejscach niemieszkalnych, w domkach na ogródkach działkowych, w szpitalach i zakładach penitencjarnych. Niestety jest to jedyne tego typu badanie w całej Polsce w związku, z czym trudno mówić o możliwości uogólnienia uzyskiwanych danych do rejonu całej Polski. Gdyby jednak założyć, że proporcja liczby osób bezdomnych do ogólnej populacji w 2007 roku w woj. Pomorskim wyniosła 0,1089% to licząc i uogólniając tą proporcję do liczby mieszkańców w całej Polsce 38 110 tyś to liczba osób bezdomnych w całej Polsce wynosiłaby 41 524 osoby. Niestety jednak sytuacja w każdym z 16 województw jest nieporównywalna, każde z nich ma inną strukturę, obszar, liczbę ludności a także zupełnie odmienną strukturę wsparcia skierowaną do osób bezdomnych.

Badania umożliwiające określenie skali bezdomności prowadzone są także w wykorzystaniem różnych metod w takich miastach jak Kraków (metoda headcount połączona z rejestrami klientów) czy Warszawa (badanie rejestrów klientów). Większość dużych miast czy aglomeracji (Poznań, Łódź, Katowice, Wrocław) prowadzi monitoring liczby osób bezdomnych na podstawie własnych rejestrów oraz danych zbieranych od organizacji pozarządowych.

Ponadto analiza działalności największych organizacji świadczących usługi ludziom bezdomnym w Polsce – CARITAS, MONAR, Towarzystwo Pomocy oraz innych organizacji kościelnych, ukazuje że prowadzą one 30% placówek dla osób bezdomnych zapieniających niemal 50% wszystkich miejsc noclegowych. Wszystkie te duże organizacje prowadzą szczegółowe badania, rejestry i analizy liczby osób bezdomnych oraz ich sytuacji socjodemograficznej. Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta

jako największa w Polsce organizacja każdego roku poprzez wystandaryzowane narzędzia zbiera informacje od wszystkich swoich placówek dla osób bezdomnych o liczbie udzielonego wsparcia, liczbie osób bezdomnych oraz bieżącej sytuacji tych osób. Informacje te publikowane są w raporcie rocznym z funkcjonowania Towarzystwa Pomocy, który jest udostępniany na stronie internetowej. Zgodnie z raportem za rok 2007 w domach i noclegowniach przebywało średnio codziennie 2 650 osób. Towarzystwo Pomocy prowadzi dla mężczyzn 30 schronisk, 1 schroniska z noclegownią, 8 noclegowni, 2 ogrzewalni, 2 hosteli i 3 mieszkań chronionych; dla kobiet i matek z dziećmi: 8 schronisk i 1 noclegownia, 7 domów dla osób starszych i chorych, 13 kuchni i jadłodajni,

Stowarzyszenie MONAR podobnie do Towarzystwa Pomocy zbiera dane o udzielanej pomocy za pomocą kwestionariusza wypełnianego raz w miesiącu przez kierowników placówek. Dane zbierane są w oparciu o formularz zawierający tabele dotyczące: liczby osób z podziałem na płeć, wiek, miejsce ostatniego zameldowania, obywatelstwo, długość pobytu, źródła dochodu, stan zdrowia, czas trwania bezdomności, liczbę osób, którym odmówiono przyjęcia, przyczynę bezdomności a także rodzaj udzielanej pomocy osobom spoza placówki, a także liczbę dzieci z podziałem ze względu na płeć, wiek, fakt z kim przebywają w placówce oraz stan zdrowia. Ponadto sporządza się raport roczny zawierający informacje zbiorcze. Jak wynika ze sprawozdania za 2005 rok, ośrodki Ruchu Wychodzenia z Bezdomności MARKOT dysponowały 4 576 miejscami, w 56 placówkach. Wśród nich było 17 domów dla samotnych matek z dziećmi, 2 noclegownie i 37 stacjonarnych domów dla osób bezdomnych. Z pomocy placówek w całym roku skorzystało 22 937 osób, w tym 21% kobiet. W dniu 31 grudnia 2005 w placówkach Ruchu Wychodzenia z Bezdomności MARKOT przebywało 1422 dzieci.

Niezwykle aktywnym podmiotem na polu badań bezdomności jest CARITAS szczególnie Caritas Diecezji Kieleckiej, która nie tylko określa stan udzielanego wsparcia na poziomie samej organizacji ale inicjuje wiele projektów badawczych. Jednym z nich jest opisany powyżej informator o placówkach. CARITAS ponadto inicjuje i prowadzi również badania ankietowe. W latach 2004 – 2005 organizacja przeprowadziła trzy takie badania. Dotyczą one przyczyn bezdomności oraz stopnia zabezpieczenia potrzeb osób bezdomnych w gminach. Ankiety dla bezdomnych są dystrybuowane za pośrednictwem kierowników placówek – nie tylko CARITASU. Ankiety dla pracowników socjalnych są rozsyłane do ośrodków pomocy społecznej. W roku 2008 CARITAS wspólnie z MPiPS podjęło się realizacji badania ogólnopolskiego, którego zadaniem będzie określenie skali wsparcia udzielanego ludziom bezdomnym przez Ośrodki Pomocy Społecznej w roku 2007. W badaniu wykorzystano statystyki zawarte w rejestrze klientów POMOST. Wyniki dostępne będą pod koniec roku 2008.

4. Bazy danych o organizacjach i instytucjach zajmujących się pomocą osobom bezdomnym³

Obecnie istnieją cztery ogólnopolskie (lub prawie ogólnopolskie) zbiory danych dostępne za pośrednictwem Internetu lub publikacji, dotyczące wyłącznie instytucji i organizacji działających na rzecz osób bezdomnych i jedna bardziej wyspecjalizowana ukierunkowana na placówki udzielające wsparcia ofiarom przemocy. Wszystkie dotyczą tej samej grupy podmiotów, różnią się stopniem dotarcia do nich i uwzględnienia w swoich zbiorach. Dane liczbowe pochodzące z poszczególnych baz nie mogą być sumowane. W wymiarze ogólnokrajowym na uwagę zasługują szczególnie bazy CARITAS oraz MPiPS.

³ Materiał przygotowany na podstawie raportów statystycznych J. Wygnańskiej 2005 i 2006

Bazy danych o organizacjach i placówkach dla osób bezdomnych⁴

Baza	Wykaz placówek zapewniających wsparcie osobom bezdomnym Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej http://www.mpips.gov.pl/index.php?gid=1114	Organizacje i instytucje działające na rzecz osób bezdomnych Stowarzyszenia KLON/JAWOR www.bazy.ngo.pl	Informator o placówkach dla bezdomnych CARITAS	Informator Towarzystwa Pomocy im. św. Brata Alberta http://www.bratalbert.org.pl/informator/	Informator o placówkach dla ofiar przemocy w rodzinie NIEBIESKA LINIA www.niebieskalinia.org
Dostęp	Otwarty	Otwarty	Otwarty	Otwarty	Otwarty; Wewnętrzny
Forma bazy	Elektroniczna – dostępna na stronie internetowej (EXCEL)	Elektroniczna – dostępna na stronie internetowej	Wydawnictwo (publikacja) oraz wersja elektroniczna niedostępna na stronie internetowej (ACCESS)	Elektroniczna – dostępna na stronie internetowej	Elektroniczna – dostępna na stronie internetowej
Typa bazy	Baz zawierająca informacje o placówkach dla osób bezdomnych	Baza zawierająca informacje o organizacjach i instytucjach działających na rzecz osób bezdomnych	Baz zawierająca informacje o placówkach dla osób bezdomnych	Baz zawierająca informacje o placówkach dla osób bezdomnych	Baz zawierająca informacje o placówkach dla ofiar przemocy
Rok stworzenia bazy, ostatniej aktualizacji i jej formy	Baza stworzona w roku 2007. Zawierająca informacje o placówkach według województw. Ostatnia aktualizacja – sierpień 2008. Dane uzyskane od Urzędów Wojewódzkich i organizacji pozarządowych.	Od stworzenia w 2003 roku nie było systematycznej aktualizacji całości. Aktualizacja danych warszawskich na początku 2006. Baza umożliwia samo-aktualizację przez organizacje	Aktualizowana w drugiej połowie 2005 r. o dane uzyskane w urzędach wojewódzkich	Od stworzenia w 2000 roku nie było systematycznej aktualizacji, raczej ad hoc, o dane publikowane przez dolnośląski urząd wojewódzki	Istnieje od końca lat 90. Systematyczna całościowa aktualizacja na początku 2005. Aktualizowana na bieżąco przez placówki i pracowników pogotowia dla ofiar przemocy w rodzinie
Jakie dane zawiera	Nazwę placówki, nazwę podmiotu prowadzącego, adres pocztowy, telefon, mail, liczbę miejsc, usługi realizowane w placówce.	Nazwa, dane adresowe, instytucja prowadząca placówkę, data ostatniej aktualizacji oraz kilkanaście typów działalności w tym	Nazwa placówki, podmiot prowadzący, adres placówki, telefony, email	Nazwę placówki, nazwę podmiotu prowadzącego, adres pocztowy, telefon, mail, liczbę miejsc, liczbę wydawanych posiłków	Nazwa placówki, podmiot prowadzący, adres placówki, telefony, email

⁴ Tabela na podstawie J.Wygnarńskiej

		organizacja/institucja działająca na rzecz osób bezdomnych			
Rodzaj placówki	Według deklaracji placówek: oddzielnie – ogrzewalnie, noclegownie, schroniska, domy dla bezdomnych, mieszkania wspierane	Według deklaracji placówki w tym: schronisko i noclegownia jako jeden typ, dom samotnej matki	Rodzaj pomocy w tym noclegownia, schronisko oddzielnie	Jak placówka sama się określiła: schronisko (dom czasowego pobytu), noclegownia (schronisko w dzień nie czynne), dom (ośrodek stałego pobytu), dla kobiet, mężczyzn i bez podziału	Według deklaracji placówki w tym: formy pomocy (min. nocleg) oraz typy przyjmowanych klientów np. kobiety, mężczyźni, dzieci, młodzież, sprawcy
Liczba miejsc:	Jest	Brak	Jest	Jest	Brak
Liczba klientów:	Brak	Brak	Brak	Brak	Brak
Sposób doboru rekordów	Dane z Urzędów Wojewódzkich oraz organizacji pozarządowych	Baza danych KLON/JAWOR o organizacjach i instytucjach działających na polu pomocy społecznej, dane lokalne, z urzędów wojewódzkich	Pierwotnie dane z wszelkich instytucji (urzędy wojewódzkie, KLON, centrale organizacji sieciowych). Aktualizacja w 2005 o dane z urzędów wojewódzkich	Na podstawie danych organizacji ubiegających się o datacje z Programu Bezdomność	Brak danych
Zasięg terytorialny	Ogólnopolska	Ogólnopolska	Ogólnopolska	Ogólnopolska	Ogólnopolska
Generowanie statystyk	Baza w Excelu zatem możliwe dokonywanie samodzielnych statystyk	Baza przeszukiwalna za pośrednictwem Internetu. Po kontakcie z KLON/JAWOR możliwe generowanie bardziej skomplikowanych statystyk.	Ma formułę access, można generować dowolne statystyki po kontakcie z organizacją zarządzającą bazą	Jest to strona internetowa, nie ma formuły bazy danych tylko tabeli - trzeba zliczać ręcznie	Po kontakcie z organizacją
Liczba placówek stacjonarnych lub półstacjonarnych	616 placówek oraz 601 ośrodków wsparcia	1441 (organizacji) 240 (placówek)	721	328	1915 245

5. Rejestry osób bezdomnych w Polsce⁵

Wiele organizacji prowadzi kartoteki lub rejestry dotyczące swoich podopiecznych. Niestety w Polsce nie istnieje żaden rejestr ogólnopolski ludzi bezdomnych brakuje także systemu umożliwiającego agregowanie danych z mniejszych systemów regionalnych, lokalnych bądź instytucjonalnych. Rejestry lokalne lub instytucjonalne prowadzone są według w miarę stałego kwestionariusza, systematycznie i rzetelnie. Prawdopodobnie większość kartotek jest już skomputeryzowana, jednak głównie ze względu na regulacje dotyczące ochrony danych osobowych są one udostępniane jedynie pracownikom organizacji na potrzeby prowadzenia pracy socjalnej. Niewielu badaczy ma do nich dostęp. Zazwyczaj w placówkach prowadzonych przez jedną organizację kwestionariusz jest ujednolicony. W Warszawie wszystkie placówki finansowane choćby w części ze środków gminy/miasta są zobowiązane do prowadzenia „Karty Mieszkańca”, czyli ujednoliconego kwestionariusza zaprojektowanego specjalnie z myślą o tych placówkach w 1998 roku. Organizacje są zobowiązane do przekazywania sponsorowi kwartalnych zestawień danych gromadzonych w kartach.

Bogate zbiory danych o osobach bezdomnych posiadają między innymi:

- Pogotowie Interwencji Społecznej z Warszawy (kwestionariusz własny)
- Towarzystwo Pomocy im. Św. Brata Alberta (kwestionariusz własny stosowany w całej Polsce)
- Stowarzyszenie MONAR
- Ośrodki Pomocy Społecznej w Gdańsku, Gdyni, Wrocławiu, Krakowie

Nadzieję na uzyskiwanie ogólnopolskich danych o liczbie osób bezdomnych oraz ich sytuacji socjodemograficznej jest funkcjonowanie w Ośrodkach Pomocy Społecznej systemu rejestrującego klientów POMOST. POMOST jest systemem informatycznym wspomagającym działalność Systemu Pomocy Społecznej w realizacji ustawowych zadań. Gromadzi i przetwarza informacje o działaniach, podejmowanych na wszystkich poziomach organizacyjnych pomocy społecznej w celu właściwego planowania i realizacji polityki społecznej państwa. Główne obszary działania oprogramowania użytkowego POMOST obejmują najważniejsze aspekty funkcjonowania jednostek Systemu Pomocy Społecznej. System składa się z kilku modułów.

Jednym z kryteriów udzielania pomocy przez Gminy jest właśnie bezdomność. Wprawdzie system POMOST nie jest programem dla placówek prowadzących usługi dla osób bezdomnych, jakkolwiek większość osób bezdomnych korzysta ze wsparcia Ośrodków Pomocy Społecznej (opłacanie miejsca w placówce, praca socjalna, wsparcie finansowe i rzeczowe). Niemniej jednak brakuje w Polsce systemu umożliwiającego agregowanie danych pochodzących z systemu POMOST. Sam system tworzony i wdrażany jest przez kilka niezależnych firm prywatnych, stąd w wielu ośrodkach użytkowane są różne systemy. Powoduje to trudności w agregowaniu danych i ich analizie.

6. Dane administracyjne

Ostatnim źródłem danych o sytuacji wykluczenia mieszkaniowego oraz pośrednio lub bezpośrednio o bezdomności są dane administracyjne rejestrowane w różnych instytucjach w różnych sferach polityki społecznej.

Pierwszym ważnym źródłem są statystyki Ministerstwa Sprawiedliwości odnoszące się do kwestii eksmisji i zadłużenia. Statystyki te publikowane są na stronie internetowej Ministerstwa każdego roku. Kolejnymi danymi ważnymi dla oceny skali i charakteru zjawiska bezdomności są dane pochodzące z systemu penitencjarnego. Statystyki biura penitencjarnego Centralnego Zarządu Służby

⁵ Na podstawie raportów statystycznych J. Wygnańskiej

Więziennej pozwalają na określenie liczby osób, które zgłaszają problemy mieszkaniowe przed wyjściem na wolność.

Istotnymi danymi umożliwiającymi określenie zjawiska przemocy domowej są dane pochodzące z rejestrów policji oraz tzw. niebieskiej linii. Sytuacja przemocy domowej może prowadzić do bezdomności stąd tak ważne monitorowanie tego zjawiska.

Szczególne miejsce w określaniu i definiowaniu skali zjawiska zagrożenia bezdomności mają dane Głównego Urzędu Statystycznego, który monitoruje sytuację w zakresie mieszkalnictwa. Dane GUS dostarczają informacji o liczbie i strukturze dostępnych mieszkań, liczbie mieszkań substandardowych i przeludnionych, trendach na rynku mieszkań socjalnych i komunalnych. GUS dostarcza informacji o liczbie mieszkań wynajmowanych, określa wskaźniki dostępności mieszkań i ich deficytu, dodatkach mieszkaniowych oraz informacji o lokalach niebędących mieszkaniami. Niestety GUS w sposób niewystarczający dociera do danych związanych z bezdomnością, szczególnie w przypadku ludzi bezdomnych przebywających poza placówkami.

Kolejnym ważnym źródłem danych administracyjnych odnoszących się do bezdomnością są statystyki związane z migrantami. Danymi dysponuje Urząd ds. Repatriacji i Cudzoziemców, który jednocześnie prowadzi placówki dla uchodźców.

Główne problemy w zbieraniu danych w zakresie bezdomności

1. Brak ujednoliconego rozumienia terminu bezdomność (definicja, typologia)
2. Sektorowość – niski poziom współpracy międzysektorowej (ngo's, sektor publiczny, sektor prywatny) i międzywydziałowej (pomoc społeczna, mieszkalnictwo, rynek pracy, służba zdrowia, instytuty badawcze)
3. Brak koordynacji i monitorowania działań organizacji pozarządowych
4. Brak systemu informatycznego rejestrującego w wymiarze ogólnopolskim osoby bezdomne
5. Brak dokładnego i precyzyjnego katalogu placówek świadczących pomoc ludziom bezdomnym (istniejące zawierają dużą ilość błędów)

Dane na podstawie:

GUS 2002

Raport 2006. O naprawie sytuacji mieszkaniowej

Raport ASM – Plany mieszkaniowe Polaków.

Julia Wygnańska – Dane statystyczne o bezdomności w Polsce – raport z 2005 i 2006 roku.

